

70/02

Helmond's Heemkroniek

Heemkundekring "Peelland"

**EIGENDOM
HEEMKUNDEKRING
HELMOND-PEELLAND**

juni 1978

Drie-maandelijks tijdschrift
van
Heemkundekring "PEELLAND"

Sekretariaat

Ruusbroec laan 50, Helmond. / Dr. Ariëns laan 19, Helmond

HEEMKUNDE TENTOONSTELLING

=====

Van 27 maart t/m 1 april werd in "De Kamenij" de Heemkunde tentoonstelling van onze Heemkundekring, "Peelland" gehouden.

De expositie had als thema "Helmond de laatste 100 jaar" en werd georganiseerd vanwege de viering van 800 jaar Helmond.

De door een werkgroep van onze kring voortreffelijk voorbereide tentoonstelling werd door burgemeester Geukers met veel lovende woorden geopend.

Hij kreeg daarvoor van de (zeker 80 !) aanwezigen 'n warm applaus.

De burgervader bleef daarna zeker nog een uur, en liet zich door de aanwezige heemkundigen uitvoerig inlichten over het geëxposeerde materiaal.

Onze verslaggever ter plaatse maakte van het openingsceremonieel en van de tentoonstelling het volgende impressionistische verslag.

"Heemkunde..... zich wijden aan 't waardevolle uit de gemeenschap; de achtergronden van waaruit we leven én waarbij we ons THUIS voelen doorvoren. Dát op ons laten inwerken wat nog enigszins onder handbereik is, om 'n toekomst die niet los te zien is van het nabije verleden....."

Woorden van de Heer Geukers, burgemeester van Helmond, bij de opening van de Heemkundetentoonstelling in de Kamenij tijdens de inleiding uitgesproken. Begrijpelijk dat Helmond's Eerste Burger zich vooral aangesproken voelde door de "Foto-reportage" van Helmond-Noord in verleden en heden.

Waar kort geleden boerderijen en weilanden elkaars bestaan nog rechtvaardigden liggen nu nieuwe woonwijken.

Flatgebouwen en een-gezinswoningen voeren een ongelijke, wellicht ook oneerlijke concurrentiestrijd. Herkenning met 't verleden maakt zo'n gebied woonbaarder.

Namen klinken vertrouwd, 't "zich thuis voelen" begint.

Ziehier 't hoofddoel van de heemkundekring "Peelland": Herkenbaar maken van voornamelijk de laatste 100 jaar van het 800 jarige Helmond.

Dat aan de hand van materiaal, door de leden bijeengebracht.

Het beeld van Helmond was niet compleet, maar bijzonder boeiend, voor welke bezoeker dan ook.

Laten we nog eens rondgaan:

Bij binnenkomst blikken ons de (oud) voorzitters aan, stuwende mannen in de Kring.

Dan zitten we midden in de Braak - de Kemenade - de Eeuwsels - de Bus, 't voortreffelijke werk van de Heer van Berlo.

Wie zouden er op die boerderijen gewoond hebben? Voor het antwoord op zo'n vraag kunnen we terecht bij de Heer Van Tilburg.

Zijn fantastisch en perfect opgezet stamboomonderzoek geeft een goed inzicht in de mogelijkheden en moeilijkheden die 't zoeken naar (verre) voorouders met zich brengen.

'n Blick opzij toont ons het materiaal waarmee de landbouwer op de zandgrond werkte: dorsvlegel, riek, karnton en zeis zijn present.

De Binderse poort wijst naar 'n ver, "Kloosterrijk" verleden, terwijl de poppen in religieuze klederdracht een veel recenter "geestelijk leven" in ons wakker maken.

Op het podium "wandelen" we door al die oude en minder oude straten met bekend klinkende, doch vaak onverklaarbare namen.

Wat heeft 'n "Verhoysen" nu met Helmond te maken? Het blijkt een patriot te zijn (hij leefde van 1760 tot 1835) ten tijde van de Franse Révolutie, waaruit we kunnen opmaken dat de "Wereldgeschiedenis" ook Helmond heeft beïnvloed.

Dat dankzij de ijver, speurzin en werklust van Broeder Piet v.d. Ven, die via de straatnamen een beeld geeft van de alledaagse geschiedenis, van gewone en ongewone mensen.

Mannen die in 't wereldgebeuren misschien niet tellen, maar toch op hun terrein, met hun handelen evenzeer van doorslaggevende betekenis zijn geweest.

(Dat de vrouw haar rol op de achtergrond speelde blijkt ook hier weer).

Dan gaan we de Kanaaldijk over en zien links en rechts de fabrieken met soms al tijden geleden verdwenen namen.

Wie kent nog "Sanders en Swane weverijen" of 't cacaofabriek ?.

Anderen hebben zich tot op heden gehandhaafd:

Raymakers, Begemann, Van Vlissingen.

We zien kinderen aan machines, en beseffen dat voor hen het harde leven al wel erg vroeg begon. (en vaak vroeg eindigde.....)

Dan staan we opeens in de oorlogsjaren, klimmen over 't ijzer van de vernielde brug.

Tanks die de bevrijding inluiden liggen vast verankerd

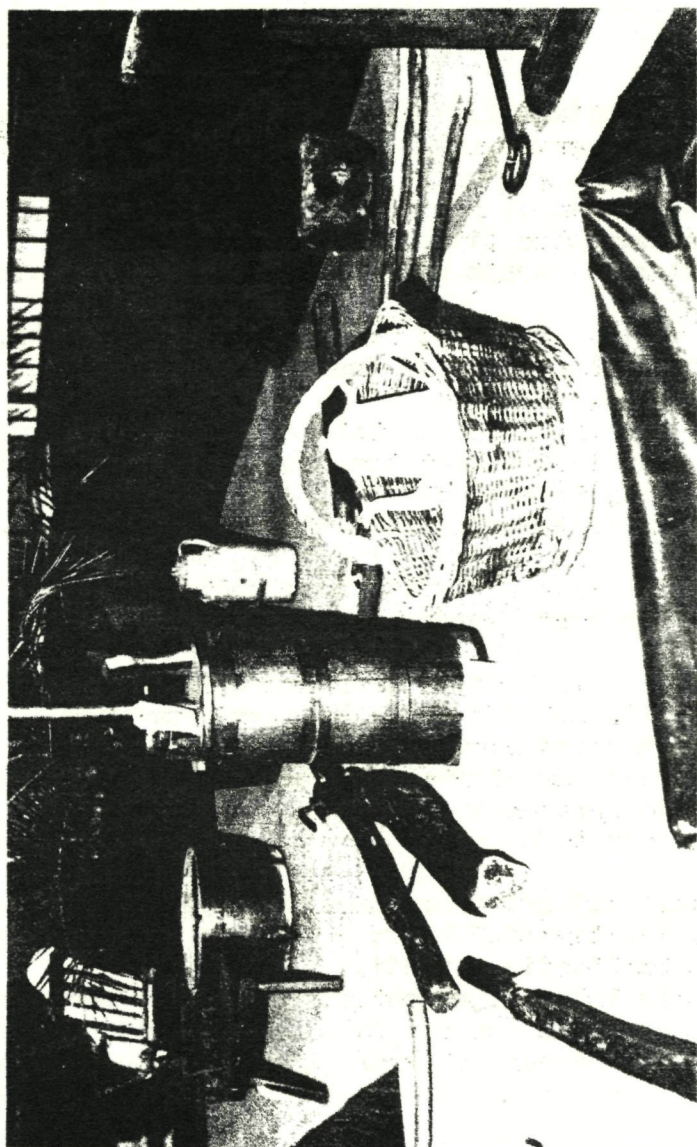
op vergeelde foto's.
 Nood leert bidden zegt men. Hoe dat tot uitdrukking kwam toont een overzicht van prentjes, devotiebeeldjes en kazuifels.

Een ander soort nood biedt 't beeld van het "Peapark" de protserige villa, een doorn in het oog van andere pronkers.
 Zij lieten het gebouw daarom als een rotte balk verwijderen.

Dan stap ik op mijn vooroorlogse fiets.
 Kom achterop en laat niemand zien dat er in mijn belastingplaatje 'n gaatje zit !

Hiermee is de tocht door Helmonds verleden ten einde.
 Of we ons in heden en toekomst thuis zullen (blijven) voelen ?
 De bijeenkomsten in de (ons toegezegde) heenkamer zullen er bij kunnen helpen.

Jos Senders.

BESTUURSMEEDEDELINGEN

In een uitvoerige brief heeft Br. P. v.d. Ven op goede gronden het secretariaat van onze Kring uit handen gegeven.

Het is evenwel niet zonder spijt, dat zijn medebestuurleden dit hebben geaccepteerd.

Echter, de spijt wordt overvleugeld door waardering.

Waardering voor het vele werk dat hij nu bijna 8 jaren lang in zijn functie van secretaris heeft verricht.

Hij had altijd goede initiatieven en wij hopen daar in de toekomst toch nog wel van te profiteren, want hij is niet uit onze kring.

Hij is er trouwens niet uit weg te denken

Kortom, wij verwachten dat hij nu meer tijd gaat krijgen voor het echte heemkundige werk, dat wij hem van harte gunnen.

Zoals op de laatste jaarvergadering reeds medegedeeld, zal ook Mevr. Niessen haar werk als penningmeesteresse neerleggen.

Past het ons hier nu nog een woord van waardering uit te spreken voor de wijze waarop zij zich van haar taak heeft gekweten.

U zult uit het voorgaande begrepen hebben dat het "resterende" bestuur zich in een ernstige crisissituatie bevindt.

Enkele leden zijn echter zo genereur geweest ons hun diensten aan te bieden en wij hebben dan ook gemeend hiervan gebruik te mogen maken.

Mevr. Söhngen - van Gotem heeft zich bereid verklaard het secretariaat op zich te nemen en de Heer J. Verhoeven zou het penningmeesterschap voor zijn rekening willen nemen.

Wij hebben beide leden ad interim in ons bestuur opgenomen omdat de zaken wel dóór moeten gaan.

Wij zullen echter bij een eerstvolgende gelegenheid door middel van een verkiezing deze aanstellingen legaliseren.

Wij vragen onze leden begrip voor deze moeilijke situatie en waar mogelijk de nodige medewerking.

Namens het bestuur,

W. Koolen, voorz.

Adressen:

Mevr. Söhngen - van Gotem, Dr. Ariënslaan 19
Helmond. tel. 23946

Heer J. Verhoeven, Keizerlaan 12, Helmond.
tel. 24655

Vervolg van: HELMONDS ARBEIDSLEVEN ROND 1900

door G. van Hooff.

De ontwikkeling van de bedrijven

Hoe kwam het dat de Helmondse weeffabrikanten achter bleven in vergelijking met Twente ? Was 't het feit dat zij zich nog steeds meer koopman voelden dan fabrikant, dat zij niet zo direct veel belangstelling hadden voor de technische kant van het bedrijf ?

Of dat de bedrijven als familie-ondernemingen werden beschouwd, waarin geld en ideeën van buiten niet gemakkelijk binnen konden komen. Trouwens het verschil tussen privé - en bedrijfs-kapitaal was in deze familiebedrijfjes erg onduidelijk: als een familielid uit de zaak stapte nam hij tegelijkertijd zijn aandeel in goederen of geld mee; een onberekenbaar deel van de omzet kwam terecht in de huishoudportemonⁿaie's van de belanghebbende fabrikanten. Lagen de lonen, en dus de produktiekosten hier hoger ?

De Kamer van Koophandel meldt in 1882: "De lonen der machinewevers zijn, per meter gerekend, hoger dan die, welke in Overijsel worden uitbetaald, en dit gevoegd bij een mindere produktie per weefgetouw maakt, dat Helmond aan Enschedé een lastigen concurrent heeft gekregen".

Deze hoge lonen waren een gevolg van de loonsverhogingen in de jaren '70: in 1873 wordt een algemene verhoging van de dag- en weeklonen gemeld: "Vooral dat van de machinale wevers is

toegenomen". (G.V. 35-44) en in 1874 heet het:
 "De vooruitgang is merkkelijk zichtbaar bij den machi-
 nalen wever. Deze verdient een hoog loon". (GV 35).
 Na 1900 echter lagen de lonen in Brabantse weverijen
 wat lager dan die in Twente (CBS 1908).
 Overigens maakten de lonen in de katoenindustrie toen
 + 27,5 % van de productiekosten uit, (H.H.A. 13.2.
 1905), in de steenkool b.v. was dat 55%, wat inhoudt
 dat elke 4 centen loonsverhoging. 't eindproduct
 duurder maakt.

Bij verouderde machines, zoals in Helmond, lag de
 productie per getouw laag en dat bracht relatief
 hoge arbeidskosten met zich mee.

Werd er in Helmondse bontweverijen korter gewerkt
 en werden er meer feestdagen gevierd?

In de textielnijverheid in Helmond en omgeving werd
 na 1900 vrij vlot de tienurige werkdag ingevoerd, en
 eerder opgehouden op de zaterdagmiddag, terwijl dit
 in Twente zich pas na 1910 doorzette. (in 1912
 werkte nog de helft van de Twentse textielarbeiders
 zaterdags langer dan zeven uur, in 1914 slechts
 3.2 %) (Arb. Insp. 1914, 127)

Wat het verschil in aantal erkende feestdagen tussen
 de beide streken was, is mij onbekend.

Rond 1900 waren er zo'n 15 R.K. feestdagen per jaar,
 lag heel Helmond in de kermisweek van maandag t/m
 vrijdag plat, en werd er ook op de patroonsdag van
 de textielarbeiders, Sint Severus, 23 oktober,
 stevig feest gevierd.

De geschiedenis en de ontwikkeling van verschillende bontweverijen

Die hangt meestal nauw samen met allerlei familie-
 geschiedenissen, zodat het nu volgende overzicht
 af en toe nogal complex aandoet.

De familie Bots behoort tot (een van) de oudste ondernemersgeslachten in Helmond.

In 1861 werd de Fa. Bots en Zn. in tweeën gesplitst: de broers Albertus en Johannus Bots begonnen voor zichzelf, (onder de naam A. en J. Bots).

Hun broer Arnoldus, die sedert de dood van hun vader, 1848, het bedrijf geleid had, zette de zaak voort, en ging daarvoor een vennootschap aan met zijn zwager Julien Pistorius, die ook al 25 jaar in het bedrijf zat, onder de naam Fa. Bots en Pistorius.

Na de dood van Arnoldus Bots in 1874 zette Julien Pistorius, met behulp van zijn vrouw, Maria Anna Cornelia Bots, de Firma alleen voort.

In + 1870 werd een nieuw fabrieksgebouw met woonhuis neergezet langs het kanaal, bij de loods van Van de Boom.

Het bouwplan hiervan is nog bewaard: in het woonhuis bevond zich de uitgeefkamer met toonbank en het kantoor, in het fabrieksgebouw was een blauwververij met 20 kuipen, een kleurenververij, met wals, een drogerij, twee afkookketels in de afkookkamer, en een kolenhok.

Eind 1880 was zij de enige weverij zonder machinale weefgetouwen, en wordt zij vermeld als kettingscheerderij, garenavverij en pakkerij.

Van 1884 tot 1895, wanneer ze wordt opgeheven, verschijnt ze weer onder de naam Bots-Pistorius.

De Fa. A. en J. Bots, (die sinds 1871 met een stoomwerktuig was uitgerust) was in het begin van de Veestraat, de zgn. Pantoffelstraat, gelegen.

Bij de dood van Johannus H. Bots, in 1890, werd de zaak verplaatst: de weduwe en haar zoons Pieter en Jan (+ 1901) begonnen in het Groenewoud, de Fa. Gebr. Bots. (sektie C nos 2022-2025)

De zaak werd in 1910 opgeheven en is nu een deel van Van Vlissingen.

Albertus, die ook al langer in het bedrijf zat,

trok zich uit de zaken terug en stierf in 1896.
De Firma Bogaers- Sanders werd in 1872 gesplitst,
waarna Jan. Fr. Sanders een nieuwe fabriek van katoenen
linnen en wollen manufacturen oprichtte.

Na diens dood in 1887 ging wed. Wilh. Sanders-
Raymakers op 17 juni een compagnonschap aan met Wilh.
Henr. M. Swane, een koopman,

Met diens geldelijke inbreng kon een nieuwe stoom-
bontweverij op de Heuvel geopend worden, in febr.
1888.

Anthonius Sanders, die ook in het bedrijf werkte,
overleed in 1900 op 43 jarige leeftijd.

Henricus Cornelis Bogaers (1814-1907), nam het
fabrieksgebouw op de Kanaaldijk over, (naast Begemann
waar nu de Traverse ligt); hij woonde zelf op WestEnd.
Met zijn drie zoons Egidius Bern. (1846-1913), Peter
Corn. (1852 -1923) en Josephus Maria Franc.
(1857-1931) zette hij de weverij, die in 1899 be-
langrijk werd uitgebreid, voort.

De weverij, die de broers Henricus en Jacobus Raymakers
hadden geleid, onder de naam H.J. Raymakers, werd
in 1871 "wegens gevorderde jaren" van de hand gedaan.
De zaak was in 1813 met vijf mille begonnen en had
bij de overname een waarde van vier ton.

Voor gebouwen, gereedschappen en bedrijf werd +
75 mille gevraagd, en de waarde van de grondstoffen
onafgewerkte stukken, werd op ongeveer fl. 15.000,--
geschat.

De zaak was belangrijk genoeg om een compagnon te
zoeken, en Dirk van Lookeren Campagne, uit Tiel, zocht
die eerst in Helmond; maar omdat er volgens H.J.
Raymakers hier niemand genegen en geschikt hiertoe
was, werd C.A. Oyens, de zoon van een schatrijke
bankier uit Amsterdam, voor de helft als deelgenoot
in de zaak opgenomen.

Het beheer werd aan anderen overgelaten: in 1887 b.v.

staat A.H. Kronenberg als directeur vermeld.
 In 1890 (St. Ct No 107) werd de NV "Bontweverij
 Insulinde" te Hengelo opgericht, (v/h Fa. H.J.
 Raymakers te Helmond), met een beginkapitaal van
 170 mille.

Direkteuren waren Dirk en Nic van Lookeren Campagne,
 en C.A. Oyens was een der commissarissen.
 Zij waren in 1879 ook net gestart met de (kunst)
 boterfabriek, die in 1881, 1885, 1889 vergroot werd.
 In februari 1894 werd zij overgenomen door de NV
 Marg. Fabriek "Holland", het hoofdkantoor bevond
 zich in Amsterdam, spuistraat 42, waarvan in 1897
 de Hr. A.H. Karreman directeur werd.

In 1907 werd de zaak opgeheven.
 De beide ondernemingen zaten langs de Zuid-Willems-
 vaart, (oostzijde) waar nu de EDAH zijn kantoren
 heeft, en stond bekend als het "Lank fabriek".
 In 1841 was er een handdrukkerij gevestigd, waar-
 bij de stukken in de volle lengte moesten worden
 uitgespreid, waarvoor dus ook zo'n lang gebouw
 nodig was.

De stoombontweverij, die Gerardus Josephus Coovels
 in 1868 opende, werd na zijn dood voortgezet
 door zijn weduwe Maria Anna Bots, (1813-1876) en
 zijn beide zoons Gerardus Maria Alphonsus, (1844-
 1916), en Petrus Johannes (1850-1901).

In 1891 werd de zaak opgeheven.
 Tien jaar later werd het fabriekspand door de
 gemeente voor Fl. 26.500,-- aangekocht voor de
 uitbreiding van het gasfabriek.

De Fa. A. Raymakers en Zn., waarin sinds 1866
 drie zonen van Antonie Raymakers zaten, werd in
 1884 ontbonden, en Johan Antonie stichtte met
 vier van zijn zoons, Karel, Antoon, Johan, en
 Frans in 1885 de Fa. J.A. Raymakers en Co., na
 zijn dood in 1887 zetten zijn zoons de zaak voort;

Antoon en Johan traden later uit, en na de dood van Karel (1911) en diens zoon Willem (1927), werd Franciscus Nicasijs Maria (1867-1945) alleen directeur. Een broer van Johan Antonie, Joh. Henr. M. (1861-1933), ging met de oude handweverij op de Kanaaldijk verder, onder de naam H. Raymakers Azn., (Antonie-zoon) In 1886 ging ook dit bedrijfje op stoom over; in 1903 werd het opgeheven.

De Fa. J.A. Raymakers en Zn., nam in 1885 een nieuwbouw in gebruik, even verderop langs de Kanaaldijk, met een stoomketel van 20 P.K. erin.

In 1897 werd het bedrijf uitgebreid met ververij en weverij, die in 1907 nog met 600 m2 vergroot werd.

In 1904 werd in Gemert een weverij opgericht.

Na de Iste Wereldoorlog werd de weverij van Prinsen & van Glabbeek overgenomen, en in 1929 werd de zaak in een N.V. omgezet.

Rutger Holtus, (geboren 13.1.1821 te Bommel), was aannemer bij de spoorlijn Eindhoven-Helmond.

Toen zijn werk hier was afgelopen, nadat de lijn in 1866 in werking was gesteld, had hij de mogelijkheid van een winstgevend bedrijf hier wel gezien.

Hij richtte dan ook reeds in 1867 een stoomweverij in, dicht bij de nieuwe spoorlijn, (op de Heuvel) met als deelgenoten de steenfabrikant J. Arnzt en H. Terwindt uit Nijmegen.

Deze weverij was direct ingericht met mechanische weefgetouwen.

In 1873 overleed de oprichter, zijn zoon Henricus Holtus, zette de zaak voort.

In 1899 werd de weverij uitgebreid en in 1904 werd er een dieselmotor in geplaatst (Hk.bl. sept.1961)

De Fa. Ramaer, in 1848 ontstaan uit een splitsing van Raymakers & Ramaer, kwam na de dood van W.G.J. Ramaer, (1859) aan zijn zoon Louis, predikant, en zijn zussen Lucretia en Gerarda Ramaer.

De laatste was getrouwd met Piet van Vlissingen, die de leiding overnam.

Later kwamen de zoons Willem Anthony (geb. 1841) en Albert (1843 - 1900) in de zaak.

Willem zette zijn broer de zaak uit nadat hij in 1872 met een roomse was getrouwd (Elise Vincent; zij begonnen samen het "Hotel Bruxelles" tegenover het station).

De zoon van Piet van Vlissingen, Wim, die inmiddels in de zaak gekomen was, ontdekte fraude: Willem Ramaer wordt in 1887 het bedrijf uitgezet en vertrekt naar Haarlem.

Wim van Vlissingen trekt zich in 1899 terug uit de zaak en vertrekt naar Wageningen.

In 1895 en 1899 en in 1903, na een flinke brand in sept. 1902 werd de weverij uitgebreid, in 1898 de garenscheerderij en in 1905 werd een blauwververij opgericht.

In 1856 werd een vennootschap aangegaan tussen Godefridus van Glabbeek (1814-1869) en Hendrica Raymakers (1889), de wed. van Wijnandus Fr. Prinzen onder de naam Prinzen & van Glabbeek.

Als beheerder voor de tweede contractante treedt F.W. van Dungen op.

De zonen Wilhelmus Josephus (Willem) (1847-1919) en Antoon Prinzen en A.H. Henri van Glabbeek zetten de weverij en de boterhandel voort.

(In 1876 werd een kunstboter-fabriek opgericht) De weverij, die vooral voor het binnenland werkte, hoewel ook sarongs e.d. voor de N.H.M. werden geproduceerd, lag op de Noord Kon.wal (nu het parkeerterrein t.o. het Postkantoor).

In 1877 werd in de weverij een stoomketel van 150 P.K. geplaatst, in 1899 werd de zaak uitgebreid door een nieuwbouw.

In 1905, na de overplaatsing van de margarinefabriek naar Rotterdam, komt de weverij uitsluitend

in handen van Henri van Glabbeek, die in 1906 de weverij en spoeld~~erij~~ uitbreidde.

De firma W. Prinzen werd opnieuw na 1857 geleid door twee zoons van Hubertus Petrus Prinzen: Piet (1834 - 1886) en Willem (1831 - 1912), die in 1865 uit de zaak stapte.

H. Prinzen kocht de fabriek met toebehoren en zette de zaak met de Leidse koopman Adriaan Jongmans voort, onder de naam H.P. Prinzen & Co.

In 1871 en 1872 werden er stoomketels in het bedrijf geplaatst, en werd met een draadnagelfabriek begonnen.

In 1876 is de bontweverij verdwenen.

In 1886 toen de leiding van het bedrijf bij H.P.M., W.J.M. en A. Prinzen P.zn. berustte breidde het bedrijf zich uit met een machinale kuiperij, die echter 5 jaar later failliet ging.

De Fam. Huysmans woonde oorspronkelijk, in het midden van de 18de eeuw, in Helmond, en keerde daar na een verblijf in St. Niklaas, rond 1830 terug.

Twee broers, Frans en Johan, wisten zich op te werken en begonnen in 1890 en 1891 ieder voor zich met een bontweverij (met gaskracht).

In 1902 werd het bedrijfje van Frans Huysmans opgedoekt, de jacquardweverij van Johan Huysmans in de waardstraat werd in de 1ste Wereldoorlog gelijkwideerd (HK bl. sept. 61)

Andere Weverijen:

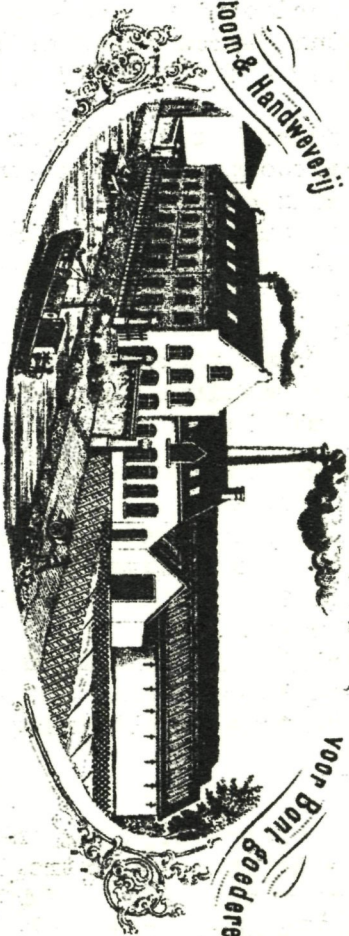
In Helmond zijn ook enkele kleinere kousenweverijen geweest: in de patentregisters van 1874/75 en 1883/84 staan vermeld:

	74/75	83/84
H. Klumpers met	8	en 6 knechts
C.v.d.Looveren "	9	3 "
J. Luyben "	3	- "

De meeste kousenwevers kwamen uit België.

In 1900 bestonden er nog steeds twee (met 10 knechts

Stoom & Handweverij

Stelmoud

Voor Bont Boederen.

van Bogers & Zonen.

op de onderstaande goederen betaalbaar op 3 maanden of 3de rekening
vervolgnummer 101

en 2 jongens in dienst), vóór 1910 zijn beide verdwenen. In 1874 begonnen de toen nog Gebr. v. Thiel met een linnenweverij.

Aanvankelijk waren er nog mannen als wevers in dienst later werkten er bijna uitsluitend vrouwen en meidjes.

Er werd voornamelijk pak- en behangsellinnen vervaardigd van jute.

In 1894, bij de scheiding van de twee broers, ging de weverij over aan Hendrik van Thiel.

In 1907 werd het bedrijf opgeheven.

Er was intussen in Geldrop grond aangekocht voor een nieuwe linnen- en damastfabriek.

In 1903/4 richtte Piet de Wit een dekenweverij te Helmond op (perceel C 3339A)

In 1906 stond het bedrijf als moltondekenweverij vermeld, een jaar later werd de Fa. de Wit & Co., opgericht.

In 1908 werd van Eg. Swinkels een perceel bouwland (C 604 B) aangekocht, waarop in oktober 1908 een spinnerij en weverij werd geopend.

De dekenweverij (op A) was in 1907 fors uitgebreid, maar een brand op 6 sept. had een groot deel van de nieuwbouw in as gelegd.

De herbouw werd fluks ter hand genomen en in 1911 werd weer uitgebreid.

Op perceel B werd in 1909 tegenover de oude weverij spinnerij, een nieuwe weverij gebouwd, en werd de eerste in 1910 uitgebreid met machinekamer, ketelhuis en schoorsteen.

In 1911 kwam de nieuwbouw van een spinnerij/weverij gereed, in 1912 werd een dekenweverij te Geldrop begonnen en in 1920 een dekenfabriek in Gemert.

Rond 1910 begon Van Asten ook met de dekenfabricage, waarvoor in de 1ste Wereldoorlog een eigen spinnerij werd opgericht (D&v.A. ,22)

Vooraf vrouwen vonden hierin werk.

Het was min of meer seizoenarbeid: in de tweede helft van het jaar (juli-december) was het druk, daarna werden de arbeiders zoveel mogelijk aan het werk gehouden door op voorraad te werken en werd de arbeidstijd verkort (Werkl. 5e sub-com, 190)

VERVERIJEN

Bijna elke weverij had zijn eigen verfkuipen, maar daarnaast waren er ook enkele gespecialiseerde bedrijven en bedrijfjes.

Hierin werden garens geleverd voor de binnenlandse weverijen, maar voor de grote roodververijen was de Java-markt hun voornaamste afzetmarkt, terwijl ook uitgevoerd werd naar Brits-Indië. (K.v.K. 1876) Tot de jaren 1860 betrokken de bontweverijen in Twente garens uit Helmond, omdat die goede kwaliteit in Twente niet geproduceerd kon worden. (Boot 165)

Maar daarna werd er prakties alleen voor de export geproduceerd (Volgens bv. het briefhoofd van de Firma Swinkels: Spinner, Weaver, Dyer, Printer. Exclusively for export since 1860. Yrons and piece-goods in Turkey and all other colors, cotton blankets in any desired quality')

Zij legden zich toe op het verven van garens in rood (vandaar de benaming Turksch-of Adrianopel-roodververijen) voor de inlandse handweefnijverheid in Ned. en Brits-Indië !

wordt vervolgd.

Helmond is van oudsher een weversstad.
 Vroeger werd veel aan handweefgetouwen gewerkt.
 Hoe men echter het werken in de fabrieken met machines
 die steeds groter werden ervaart is moeilijk te achter-
 halen.
 De laatste tijd krijgt de textielindustrie het steeds
 moeilijker.
 Daarnaast grijpt de automatisering ook daar, om zich
 heen. Weefgetouwen met spoelen worden (zijn) vervangen
 door spoelloze machines.
 Het volgende gedicht is opgedragen aan alle Helmondse
 wevers, die al dan niet vele jaren het geklapper van
 de spoelen, slaghouten, lade en riet hebben aange-
 hoord (of nog horen).

W E V E R S

Daar zijn ze weer
 de vrijetijd - vissers voetbalvrienden
 liefhebbers van voornamelijk bier
 ze drukken gedwee de witte
 gele of groene kaart in de stempelklok
 en hijsen zich in schoonblauwe overalls
 - zo gaat dat 's maandagsmorgens.

Dan klinkt bars 't beginsignaal
 zoiets als klein luchtalarm
 de mannen drukken knoppen in - schuiven handels
 over - lanceren spoelen in een rechte baan
 heen en weer - op en neer met lawaai als 't
 voortdurend knallen van dubbelloops jachtgeweren
 Rollen doek groeien en groeien een
 kinderspel haast: "De boom de boom die wordt
 hoe langer hoe dikker" - terwijl de eigenlijke
 boom in de weverij dunner wordt.

Stapels gordijnstof verdwijnen uit 't gezicht
de vraag naar nóg meer meters houdt aan
totdat de machines vervangen zijn
de wevers gepensioneerd - of de concurrentie
uit het buitenland te groot geworden is.

Voorlopig draait de fabriek volop door
elke dag - totdat de sirene loeit

Buitengekomen denk ik dan even aan echt
luchtalarm - maar nee - het zijn de
machines, ze dreunen nog wat na in m'n
hoofd.

Jos Senders.
